

Till Kungl. Maj:ts befallningshavande i Örebro län.

Med anledning av Eder resolution av den 8 dennes med anmodan till förste provinsialläkaren att avgiva yttrande i ärende angående vissa påstående bristfälligheter i fråga om några bostäder vid Frösvidals gård i Kils socken samt en ytterligare resolution av den 16 dennes med förordnande för undertecknad att för ifrågasvarande ändamål göra tjänstresa till Frösvidal har jag den 18 dennes besiktigt ifrågasvarande bostäder och får med anledning därav värdsamt anföra följande.

Bostäderna besöktes i den ordnong de upptagits i Kils kommunalnämnds protokoll av den 3 dennes och äro här nedan betecknade med samma nummer som i nämnda protokoll.

1/ Torpstället Rådalen. Bostaden uppgavs vara kall och dragig. Direkt synbara större brister ifråga om golv och väggar iakttogos ej men med all sannolikhet äro trossbottnarna dåliga eller saknas. Yttertaket, bestående av tegel på rundvirke och torv är dåligt: tegelpannorna ligga delvis oregelbundet och ojämnt; vattenlisten är betydligt angripen av röta. Vattnet rinner enligt uppgift igenom taket och ned i bostaden på ett par ställen. Vid besök å vinden konstaterades också ett flertal hål i taket, av vilka åtminstone ett var så stort, att man kunde sticka in handen i detsamma. Såsom garderob begagnas ett utrymme under vindstrappan, öppet och ej skyddat för damm från denna. Brunn saknades. Vattnet i bäcken, som användes till dryck och matlagning, var klart och rent. Ett avlopp från ett hushåll cirka 1 km. ovanför uppgavs rinna ut å ett kärr, som genomflytes av nämnda bäck.

2/ Torpstället Källhult. Huset ligger direkt på marken resp. på en låglägrig stenfot. Inga trossbottnar. Syllstockar synbarligen murkna, likaså brädbeklädnadens nedre parti runt om huset. Förbindelsen mellan golv och väggar flerstädes otät. Vid vissa belysningsförhållanden lär dagern på ett par ställen lyssa igenom vid sockelbrädan. Is och rimfrost bildas där enligt uppgift vintertid.

Några påtagliga och nerifrån synliga brister med avseende på yttertaket iakttogs ej, men vatten rinner enligt uppgift ner i rummet på ena väggen. Tapeterna voro också därstädes lösa i stor utsträckning. För kort tid sedan lär där ha framkommit en flädermus, som väl inkommit utifrån genom något hål. Både rummet och köket mycket kalla vintertid. Garderob saknas. Skafferi utgöres av ett matskåp utan ventilation. Bakugnsmuren, som skjuter ett gott stycke in i rummet och upptar ett betydande utrymme där, är sprucken och kan ej användas för sitt ändamål. Den är enligt uppgift för längesen utdömd av brandsynen. Köksgolvet dåligt och delvis utnött. Brunn saknas. Dricksvatten tades från en bäck, vars vatten vid besöket var rätt grumligt. Då det är starkt uppgumlat, vilket inträffar vid regn, hämtas vatten från en annan bäck mycket längre bort.

3/Tallhöjden, Torpställe. Huset ligger även här så gott som direkt på marken. Delvis finnes en låg stenfot, som är trasig. Syllstockar synbarligen murkna, i synnerhet vid södra gaveln, likaså brädbeklädnaden nedtill. Yttertaket tegel på trindvirke, näver och jord eller torv, dåligt, dagern lyser igenom på flera ställen. Större hål kunna dock ej iakttagas. Vatten inkommer enligt uppgift i lägenheten från taket. Bostaden uppges vara kall och dragig och även fuktig: mögelfläckar synas ej men uppgavs förekomma om höstarna. Förbindelsen mellan golv och väggar ställvis synbarligen otät. Golven f.ö. dåliga. Fönster dåliga: fönsterbrädan i ett av rummets fönster är sprucken och mittstolpen lös nedtill. Skafferi utan ventilation. Garderob saknas. Kläder förvarades i en matbod på husets ena ända. Köksmuren var trasig och bristfälligheterna nödtorfteligen dolda av tidningspapper. Brunn saknas. Vatten till dryck och matlagning hämtas ur den bredvidliggande dammen, som ofta är nästan tom vintertid, så att vattnet måste sökas och hämtas långt ut på dammen genom vakar. Invid det vanliga hämningsstället utmynnar i en liten vik avloppet från ett täckdike vid ladugården. En lägenhet på dammens andra sida lär ha avlopp utmynnande i dammen. Det kan tilläggas att uthusens tak voro synnerligen dåliga och trasiga, på sina ställen synbarligen ganska nyligen lagade med spån. Ladugårdens väggar ställvis trasiga och interiören från mjölkhygienisk synpunkt betänklig.

4 och 5/Södra Bruket, postadshus för statare med flera. Tre lägenheter, varav de två enligt uppgift ej voro kalla eller dragiga.

Huset gammalt och i sin helhet bristfälligt, ligger direkt på marken. Syllstockarna på sina ställen betydligt murkna, likaså brädfodringen nedtill. Änkefru Johnssons bostad /nr 4/ är enligt uppgift av innehavarinnans dotter, som vid besöket var hemma, kall och dragig. Fönsterna otäta i kammaren, målningen delvis avfallen. Innanfönster finnes men gå ej att öppna, ett konstant fel i alla de besiktigade husen. Garderob och skafferå saknas. Trappan till vinden där kläder m.m. förvaras, var belägen på husets ena gavel. Den var betydligt murken och så gott som bristfärdig. En del av nämnda brister påpekades av undertecknad vid inspektionen 1937, men något nämnvärt synes ej ha blivit gjort för att avhjälpa desamma. Dock verkade innertaket i fru Jonssons kök nu snyggare än då. Dricksvatten hämtas framme vid gården, minst 300 m. bort. Vägen dit förbi såg och kvarn, är delvis mycket dålig och man knappast ens på sommaren gå den torrsködd.

Blückerts bostad /nr 5/ i samma hus utan annan anmärkning än att garderobs- och skafferiförhållandena även där äro otillfredsställande. Vägglöss iakttogos ej vid besöket.

6,7,8, och 9/. Dammtorp. Bostadshus för 4 familjer.

6/Petterssons bostad: stängd, kunde ej inspekteras.

7/Augusta Nilssons bostad, nedre botten, var enligt uppgift kall. I köket hade innehavarinnan själv bekostat korkmatta, och det var nu "varmare än förr". Golvet under korkmattan uppgavs vara dåligt. Regnvatten rinner in genom kökstaket/igenstoppade springor/. Fönstret i köket ej tätt, målningen delvis avfallen. Innanfönster finnas, men kunna ej öppnas. Matskåp utan ventilation.

8/Franssons bostad, en trappa upp. Kall och dragig enligt uppgift Om vintern lär det finnas rimfrost på sockelbrädan i köket. Å innertaket i köket var målningen alldeles förstörd, synbarligen av vatten, som rinner ned från vinden. Skafferå med ventilation saknas. Till garderob och även till förvaring av mjöl användes en oinredd sidoskrubb under mansardtaket. Råttor! Golvet i kök och rum uppgavs ha pålagts för 2 år sedan. Det hade dock rätt stora springor och gav knarrande efter sig på sina ställen /gjort av fuktigt virke?/ Kommunalnämndens utsago om bristande renlighet hos familjen vitsordades.

9/Bäekmans bostad, en tr, upp. Kall och dragig enligt uppgift. Det lär regna in i garderoben som även här utgöres av en oinredd

sidoskrubb under taket. Synbar otäthet iaktogs ej i yttertak. Skafteri utan ventilation som i de andra lägenheterna.

Huset i Dammtorp är synbarligen ej gammalt, men det torde vara dåligt byggt från början, då det har så pass många brister. Samtliga fyra familjer i detta hus ha gemensamt avträde. Detsamma torde vara förhållandet i "Södra Bruket", ehuru denna detalj förbi sågs av mig. Vid inspektionen 1937 påpekade jag saken. Även familjerna vid Dammtorp måste hämta dricksvatten vid herrgården. De ha delvis samma väg som de i föregående hus och längre än dessa.

Som totalomdöme om de inspekterade bostäderna måste sägas, att de alla äro mer eller mindre underhaltiga. Huset i Dammtorp dock relativt bäst, men också yngst av alla. De gamla husen ligga direkt på marken eller på en låg stenfot av mer eller mindre löst liggande stenar. Trossbottnar saknas, såsom vanligt är med gamla hus på landsbyggden. Syllstockarna äro i stor utsträckning angripna av rötaliksom brädbeklädnadens nedre partier. Förbindelserna mellan golv och väggar flerstädes otäta. Ingenstädes fanns brunn på gården eller i dess närhet. I de tre första fallen måste vattenfrågan anses vara olöst och inger från hälsosynpunkt starka betänkligheter. Även beträffande Södra Bruket och Dammtorp är vattenfrågan olöst, då det är mycket långt till vattenstället och vägen dessutom delvis är mycket dålig.

Ovan beskrivna bostadsstandard bör höra till en förgången tid och ej vidare godtagas. Även ganska anspråkslösa fordringar på en bostad voro ej tillfredsställda. Ännu mer otillfredsställande ter sig det undersökta bostadsbeståndet, då såsom tillbörligt är till måttstock tages hälsovårdsstadgans § 43 i dess sista omredigering enl. Kungl. kungörelsen den 26/6 1936 till vilken jag hänvisar.

Samtliga ovan givna bostäder böra alltså grundligt repareras eller om- resp. nybyggas, med hänsyn till för varje ställe påpekade brister så att de kunna godkännas av hälsovårdsnämnden: nya syllstockar, revidering och tätning av golv och väggar, omläggning av taken, så att de bli täta. Tillräckligt rymliga skafferier med ventilation bör iordningställas, likaså rymliga och snygga garderob. Fönsterna böra, där så är hehövligt tätas eller förnyas, såväl beträffande bågar och fönsterbräden som själva fönsterna. Brunnar böra anläggas i Rådalen, Källhult och Tallhöjden samt en gemensam brunn

för Södra Bruket och Dammtorp. Angående vatten till dryck och matlagning säges i ovannämnda § av hälsovårdsstadgan, att det skall vara tillgång till gott driksvatten. Såsom sådant torde ej kunna räknas vatten i dammar och bäckar i bebodda trakter med t.o.m. avloppsledningar utmynnande ovanför hämtningsstället. I epidemitider kan sådant bli ödesdigert. Åtminstone ett av fönsterna i varje rum bör kunna öppnas även vintertid. Varje familj bör ha sitt särskilda avtråde.

Med avseende på den inspektion som gjorts av hälsovårdsnämnden måste anmärkas, att dess ledamot, Herr Odell, som är ägare till dessa bostäder och arbetsgivare till flertalet där boende, tilläts vara närvarande och deltaga i överläggningarna, låt vara att han ej undertecknat protokollet.

Örebro den 21 augusti 1939

J. Gabriellson

Bitr.förste provinsialläkare.

Vidimeras:

Liza Blixt   Amos Johansson